

GuiaDidàctica

Betlem

Tradicional

Nadal 2012

MUSEU
COMARCAL
DE L'HORTA SUD
Josep Ferris March

Objectius:

Amb aquesta guia es pretén col·laborar amb el professorat per tal d'aconseguir els següents objectius:

- E** Aproximar l'alumnat al coneixement del Betlem des de la transversalitat, com a element que recrea l'escenari de la història sagrada, com a fet cultural, i com a treball plàstic i artístic que potencia determinats habilitats personals.
- E** Aprofundir en el coneixement de les tradicions valencianes lligades a la festivitat del Nadal, davant altres tradicions d'origen nòrdic i americà que estan arrelant a la nostra societat i són totalment alienes a la nostra cultura.

Organització de les activitats

El plantejament didàctic de la guia respon a tres moments:

- E** Preparació de la visita al Betlem
- E** Visita al Betlem
- E** Proposta d'activitats per a realitzar després de la visita

Cada professor o professora podrà elegir d'entre les activitats proposades les que considere oportunes d'acord amb el nivell d'aprenentatge o els interessos de l'alumnat.

Bibliografia:

TAMARIT RAMÓN, V.: Festa i tradicions (II): el Nadal. València, Conselleria de Cultura, Educació i Ciència, 1998.

Autors:

Amparo Simó
José Tronch
Associació de Betlemnistes de Torrent

Disseny gràfic:
Eugenio Simó

Edita:
Museu Comarcal de l'Horta Sud Josep Ferrís March

Mare de Déu de l'Olivar, 30. 46900 Torrent
Telèfon i fax: 961 588 221
museu@museuhortasud.com
www.museuhortasud.com

Preparació de la visita

Activitat 1: QUÉ ÉS EL NADAL?

Abans d'iniciar el treball d'aquesta guia didàctica i conèixer aspectes importants que guarden relació amb el Nadal, anem a vore quin significat té per a nosaltres. Per a això res tan senzill com contestar a aquesta xicoteta enquesta, tot subratllant les paraules que utilitzes com a resposta:

a. Què creus que significa la paraula Nadal?

Naixement Nom Propi Festa Temps d'oci

b. Creus que el Nadal és una festa...

Cristiana Pagana Consumista De festa escolar

c. On passaràs el Nadal?

A casa En la neu De viatge En casa d'uns familiars Encara no ho sé

d. La major part la passaràs...

En família Amb uns amics Encara no ho sé

e. Creus que es menja molt en Nadal?

Sí No Es menja bé

f. Quins adorns nadalencs poses en ta casa?

L'arbre de Nadal El Betlem Llums de colors Targetes de Nadal El Pare Noel

g. Com felicites el Nadal als teus parents i amics?

Amb un bes Amb una targeta Per telèfon Per correu electrònic

Activitat durant la visita al betlem del museu

Activitat 2: EL BETLEM

Les tradicions formen part dels signes d'identitat d'un poble, d'una cultura o d'una civilització. La defensa de les tradicions és un signe de progrés i de modernitat. Les festes de Nadal, com les festes majors dels pobles, com les músiques i danses populars, formen part dels trets diferenciadors d'un poble, d'una ciutat. Fer un Betlem és una activitat divertida, entretinguda, que estimula l'observació. És una feina que involucra a més d'un, desenvolupa la creativitat, el treball cooperatiu, la sensibilitat i el gust estètic, així com la tenacitat i la paciència. Aquesta és l'experiència que viu el nostre artista cada any, reproduint tots els elements que formen part del Betlem, fent un bon treball d'observació, de dibuix i d'aplicació de la perspectiva.

Però no ens oblidem d'alguns aspectes històrics. El 24 de desembre és una data inoblidable. Fins el segle XIII havia sigut prohibida qualsevol representació per considerar que aquestes deterioraven la religiositat popular i la vulgaritzaven. Va ser Francesc d'Assís qui va demanar al Papa Honori III una dispensa a la prohibició, la Nit de Nadal de 1223 en Greccio va tindre lloc el que va ser el punt de partida d'un fenomen extraordinari de difusió de culte al Nadal. A partir de llavors, per a molts artistes, aquest va ser el seu tema predilecte. Des de 1986 Sant Francesc és el patró universal del betlenisme. Mai una decisió va ser més unànime i justificada.

a. Enumera les escenes que han sigut representades en el Betlem que es troba al Museu Comarcal de l'Horta Sud.

1. _____
2. _____
3. _____

b. En aquesta breu història hi ha representades tres escenes importants del Betlem, però potser falte la més important. Sabries comptar-nos i representar-nos de quina escena es tracta?

Uns pastors que passaven la nit prop amb els seus ramats van ser sorpresos per un àngel que els va donar la bona notícia.

Els Reis Mags arribats d'orient i guiats per una estrella, anaren també a adorar el xiquet.

- c. Observant el Betlem del museu podem retrocedir en el temps i situar-nos 2000 anys enrere. Segurament trobarem molts canvis en tots els aspectes de la societat, però segurament també trobarem moltes altres coses que han perdurat fins als nostres dies, com és el cas d'alguns oficis. Entre tots els que a continuació enumerem hi ha alguns que resultaria impensable situar-los en temps de Jesús. Altres, en canvi, han evolucionat i han arribat fins als nostres dies. Sabries dir-nos quins oficis són els oficis propis del nostre temps? Subratlla-los. I aquells oficis que ja existien en temps de Jesús? Marca'ls amb un cercle.

Mecànic	Carreter	Conductor	Pastor	Informàtic
Electricista	Agricultor	Futbolista	Traginer	Botiguer

- d. Observa atentament el Betlem i contesta les següents preguntes:

Quins animals de càrrega s'utilitzen per a transportar coses?

Quins productes venen els botiguers en el poble?

Dels animals que hi ha, quins ens proporcionen carn per a menjar? On es crien?

En el Betlem hi ha un eriçó, a vore si sabeu on està?

Activitats per a després de la visita

Activitat 3: TRADICIONS ORALS

Les nades:

Es creu que van aparèixer a França cap al segle XIII, com una versió humil de la música sacra, limitada per la seua solemnitat als monestirs. Les xicotetes esglésies van trobar en les cançons de Nadal l'alternativa perfecta per a acompanyar de música els oficis i oferir-li a la població la possibilitat de conèixer els costums religiosos a través de la tradició oral. Però l'alegria desmesurada d'aqueixes noves formes musicals es van desbordar. Prompte van deixar de ser simples expressions verbals per a transformar-se en representacions teatrals no massa ortodoxes per al gust del clero. Per aquesta raó l'Església les prohibiria dins dels temples. La gent, a partir de llavors, va començar a cantar pels pobles i ciutats aquestes cançons que perdurarien fins als nostres dies.

a. Escolta la nadala i canta amb els teus companys,

A Betlem me'n vull anar

A Betlem me'n vull anar
un xiulet m'he de comprar:
xiu, xiu, farà el xiulet,
xibilim, xibilam,
a Betlem me'n vaig.

A Betlem me'n vull anar,
un pollet m'he de comprar:
piu, piu, farà el meu pollet,
xiu, xiu, farà el meu xiulet,
xibilim, xibilam,
si voleu venir
a Betlem me'n vaig.

...un gatet: meu, meu...

...un tabal: plam, plam...

...un gosset: guau, guau...

canta:

La nit de Nadal

La nit de Nadal
és nit d'alegria
el fill de Maria
és nat al portal.
Perquè tinga son
aquesta nit santa
sa mare li canta
non non la non non.
No plores fillet
que et vetla la mare.
Adorm-te, que el pare
et fa un bressolet.
Te'l fa de marfil
i fusta olorosa,
per jaç dins li posa
poncelles d'abril.
Et fa ric dosser
la nit estelada.
La blanca nevada
llençol et vol fer.

Els refranys:

En els carrers, en les botigues, en les nostres cases, escoltem i veiem moltes coses que ens recorden que estem en Nadal: el Betlem, l'arbre, els adorns en general, les nades... Però entre el que escoltem, podem parlar del que hem deixat d'escoltar, per exemple, els refranys, que per aquestes dates segurament estaven en boca dels nostres iaïos.

- a. Comenta amb els teus companys de classe el que signifiquen aquests refranys i escriu la resposta:

Per Nadal, a casa i prop de la brasa. _____

Per Nadal, cada ovella al seu corral _____

A Santa Llúcia, el dia creix un pas de pusa;
per Nadal, un pas de pardal. _____

- b. Pregunta als teus pares i iaïos si coneixen algun més i escriu-los a continuació.

- c. Que et sembla si et propose unes quantes endevinalles? Llig-les i escriu la solució.

1. Un arbre que té dotze branques,
cada branca quatre branquillons
cada branquilló, set brotets
i cada brotet
és batejadet.

2. Una vella amb una dent,
crida a missa tota la gent.

3. Corre molt i no el veus gens,
i et molesta quant el tens.

4. Un ramat d'ovelles,
que pasturen de nit
i no duen esqueles.

Activitat 4: LA CUINA

- a. La celebració del Nadal va lligada com tantes altres festes, a la cuina. Molts són els moments de trobada amb la família, amb els amics, al voltant de la taula. Encara que ens veiem influenciats per la cuina internacional, no hem d'oblidar com eren els plats típics que els nostres iaies preparaven. Per a això us proposem realitzar la següent recepta del massapà, aquests són els seus ingredients i la forma de preparar-ho:

Recepta de massapà:

Ingredients:

1 Kg. d'ametlles ben pelades.

900 gr. de sucre.

3 clares d'ou.

Procediment:

Assequem en una estufa o al forn les ametlles pelades. Les piquem al morter o a la batedora. Una vegada picades, afegim, a poc a poc, la clara dels ous alçada.

Posem el sucre a foc lent i el clarifiquem amb un poc d'aigua. Quan comença a fer bombolles se li aboca la pasta que hem preparat abans fins que es faça pegallosa. És el moment d'abocar-lo sobre la taula on haurem posat sucre en pols (glacé). L'estenem fins a fer-lo del gruix que vulguem.

Si volem fer figures, tallem la pasta a ma o be amb motlles.

- b. Segurament trobaràs a continuació un muntó de productes i plats típics d'aquestes festes. Què millor que buscar-los dins d'una sopa de lletres?

K	B	A	M	E	T	L	L	E	S
S	T	R	E	W	I	A	G	O	E
P	A	S	T	I	S	S	E	S	T
G	P	A	L	M	A	U	E	N	O
F	A	U	A	I	M	O	R	O	R
I	S	A	T	O	T	N	U	C	R
G	S	P	V	X	Y	A	C	S	O
U	A	D	N	I	E	G	D	O	N
E	M	T	A	S	I	R	A	R	S
S	P	O	L	V	O	R	O	N	S

Activitat 5. FELICITACIONS

Felicites els teus familiars i amics? Com ho fas? has escrit alguna vegada una postal de Nadal? A tots ens agrada rebre felicitacions per aquestes dates i per descomptat rebre-les per escrit. És molt més entranyable en aquests temps que corren, que tot circula a base de tecles i pantalles. És important no oblidar-nos d'aquests detalls, per això et proposem com a activitat final realitzar una targeta de Nadal dirigida al Museu Comarcal. Aquesta targeta formarà part d'una xicoteta exposició. En ella han d'estar representats elements tradicionals nadalencs (No podem dibuixar arbres, ni Pares Noel, ja que formen part dels costums d'altres països). Junt amb el disseny de la targeta no oblides el text de la felicitació, nosaltres et presentem les més comunes:

BON NADAL!
BON ANY!
BON NADAL I BON ANY!
BONES FESTES!
BON ANY I MOLT MÉS!
MOLTS ANYS I BONS!

Activitat 6: ALGUNES PROPOSTES

Segur que aquest Nadal tens temps per a moltes coses. A continuació et proposem algunes activitats que pots realitzar amb la teua família.

- Portar la teua família a visitar el Betlem del Museu Comarcal i aprofitar per a dipositar la targeta de Nadal.
- Realitzar un Betlem.
- Aprendre a cantar nadales en família.
- Felicitar els teus amics i familiars amb targetes fetes per tu.
- Fer la recepta del massapà.
- Anar a la fira.
- Visitar altres betlems públics en el teu poble o en altres ciutats.

E Betlem de l'Associació de betlemnistes de València, enguany en Museu de les Ciències Príncep Felip.

E Betlem de "ROCA" de Meliana.

E Betlem de Tirisiti d'Alcoi.

Gaudir de l'ambient nadalenc del teu poble i de les tradicions que has après.

A large rectangular area defined by a dashed border, intended for student work or notes.

Solucions a les endevinalles:

1. L'any
2. La campana
3. El fred
4. Les estreles

Solucions a la sopa de lletres

		A	M	E	T	L	L	E	S
P	A	S	T	I	S	S	E	S	T
	P		L			U		N	O
F	A	U		I		O		O	R
I	S		T		T	N		C	R
G	S			X		A		S	O
U	A				E		D	O	N
E	M					R		R	S
S	P	O	L	V	O	R	O	N	S